

Osobnost Jana Husa by se dala shrnout pěti klíčovými slovy: **kněz – kazatel – univerzitní mistr – teolog – mučedník**. Narodil se pravděpodobně okolo roku 1371 v **Husinci** v jižních Čechách, zřejmě v Prachaticích navštěvoval farní školu. V Praze získal titul bakaláře (1393) a mistra svobodných umění na artistické, tedy filozofické fakultě (1396), stal se zde učitelem, následně studoval teologii na teologické fakultě, získal kněžské svěcení a byl kazatelem. Na dráhu církevního reformátora se vědomě nepřipravoval, v Praze se však dostal do okruhu reformně smýšlejících kolegů. Žil v době dvou významných českých králů – **Karla IV.** a jeho syna **Václava IV.** Praha se tehdy stala centrem Svaté říše římské (Německa), bylo založeno Nové Město pražské, biskupství bylo povýšeno na arcibiskupství a roku 1348 byla založena univerzita. České království se tak zařadilo mezi kulturně nejvyspělejší státní celky Evropy.

K hospodářskému a kulturnímu vzestupu za Karla IV. docházelo v době neutěšených poměrů v církvi, zejména šlo o tzv. **papežské schizma**, při kterém měla církev dva vzájemně se neuznávající papeže, sídlící v Římě a Avignonu. V celé Evropě se i vzhledem k tomuto schismatu projevovaly různé snahy o nápravu církve. Sám Karel IV., zbožný křesťan, si rovněž přál církevní obnovu. Osobně povolal anebo alespoň morálně podporoval reformní kazatele. Nejznámější z nich byli Konrád Waldhauser († 1369), Milíč z Kroměříže († 1374) a Matěj z Janova († 1393). Jan Hus na své česko-německé předchůdce ideově navazoval ve svých kázáních v Betlémské kapli (od roku 1402). Tváří v tvář nepořádkům v pozemské církvi (dvoj-papežství) se Hus postupně nadchl pro některé názory **Jana Viklefa** (anglického reformátora, † 1384), jež přijal za vlastní. Velmi zjednodušeně z nich lze uvést myšlenku podle které, žije-li nějaký vladař či církevní představitel špatně (hříšně), není hoden své funkce, a proto ani toho, aby byl mezi lidmi uznáván jako vladař či jako církevní představitel (kněz, biskup atd.). Ve své době to nebyla idea zcela nová, dle církve však kacířská (tj. nepravověrná).

Pražský arcibiskup Zbyněk Zajíc z Házmburku nejprve Husovy kritické názory podporoval. Hus dvakrát na výzvu arcibiskupa káral duchovenstvo na synodě, tj. sněmu všeho kléru (kněží a církevních představitelů), v Praze v letech 1405 a 1407. Ponecháme-li stranou, že Hus káral nemravné faráře i z kazatelny, čímž si nadělal četné nepřátele, lze říci, že zlom ve vztahu s arcibiskupem nastal přičiněním žaloby, kterou na stranu, již byl Hus součástí, podali u papežského soudu němečtí mistři na pražské univerzitě. Šlo v ní o **složité Viklefovy teologicky nepřipustné myšlenky týkající se svátosti oltářní** (eucharistie), které podle německých mistrů zastávali někteří Husovi kolegové. Připomeňme, že Viklef zastával názor, že se při posvěcení chléb a víno neproměňují v tělo a krev Krista, což bylo jako heretické odsouzeno již roku 1382 v Londýně. Němečtí mistři se patrně obávali, že by čeští mistři mohli na univerzitě šířit Viklefovu herezi, a proto požadovali zákaz studia Viklefových knih. Právě těchto sporů a spojení s Husovou stranou, která byla žalována v Římě, se arcibiskup v roce 1408 zalekl a začal pracovat proti Husovi, jeho učitelům i žákům. Hus se právě v této době dostal do čela českého reformního hnutí.

Král Václav IV. vydal v lednu roku 1409 tzv. **Dekret kutnohorský**. Tímto dekretem propůjčil panovník mistrům Českého království při všech hlasováních na univerzitě tři ze čtyř hlasů. Král si tak zajistil podporu univerzity pro své mocenské zájmy a zároveň si přišli na své mistři usilující o emancipaci (tj. osvobození se z podřízeného postavení) českého univerzitního národa (Jeroným Pražský, Jan Hus, Jan z Jesenice aj.). Podle nového řádu byl pak na podzim zvolen rektorem pražské univerzity právě Jan Hus. Mezitím pokračovaly **spory o Viklefa**, tedy zda je přípustné na univerzitě studovat jeho traktáty (tj. učená pojednání), které obsahují i některé nepravověrné myšlenky. Roku 1410 bylo papežskou bulou, vyjednanou arcibiskupem Zbyňkem, v Praze zakázáno studium všech Viklefových knih. Husova strana se proti tomu odvolala, arcibiskup Zbyněk však na nic nečekal a dal svazky s Viklefovými texty spálit. Nad Husovou

skupinou také vyhlásil klatbu (vyobcování). Proti tomu Hus z kazatelny i na univerzitě protestoval a podal stížnost k papežskému soudu. Arcibiskup však již dříve podal na Husa žalobu za obhajobu Viklefových knih tamtéž a Hus byl obeslán k papežskému soudu, kam se však nedostavil.

Roku 1412 přišli do Prahy zmocněnci s bulou (vzdoro) papeže Jana XXIII. kvůli **prodeji odpustků** (král Václav IV. k tomu dal souhlas, protože to pro něj nejspíše znamenalo příjem do státní pokladny). Vzhledem k tomu, že výtěžek z prodeje odpustků měl být užít na financování války proti neapolskému králi, tedy proti křesťanům, vystoupil Hus proti takovému zneužívání odpustků na veřejné disputaci (tj. učené rozpravě) na univerzitě. Doktoři teologie a Husovi přátelé Štěpán Pálec a Stanislav ze Znojma však prodávání odpustků neodporovali a naopak Husovi zakázali, aby proti prodeji protestoval. Hus však zákazu nedbal a na univerzitě i z kazatelny horlil proti odpustkům (tj. jejich samotnému smyслу). V Praze se zvedla proti jejich prodávání bouře, jejímž následkem byli tři mrtví. Důsledky pro Jana Husa byly fatální: ztratil královu podporu a nadobro se rozešel se svými přáteli a učiteli z univerzity Štěpánem z Pálče a Stanislavem ze Znojma. Navíc se dozvěděl o výsledku arcibiskupovy žaloby – **byl papežem exkomunikován (vyobcován ze společenství věřících)**. V důsledku toho byl nad Prahou na podzim téhož roku vyhlášen interdikt, takže po dobu Husovy přítomnosti ve městě nesměly být konány žádné církevní obřady jako např. křty, pohřby, bohoslužby. Hus proto Prahu opustil. Než odešel, učinil krok, kterým poukázal na nadřazenost božského práva nad lidským: **odvolal se ke Spasiteli a soudci Ježíši Kristu**. Takovou možnost však církevní právo nezná. Husův krok tedy bylo snadno možné pokládat za pohrdání církevním soudem. Hus se pak zdržoval hlavně na venkově, především na Kozím Hrádku u Tábora.

Na podzim roku 1414 byl svolán **koncil do německého města Kostnice**, aby odstranil papežské schizma a napravil poměry v církvi. Hus se rozhodl, že na svolaný koncil pojede a obhájí ve svobodné disputaci (která, jak se domníval, mu bude umožněna) svoje názory na obnovu církve. V doprovodu českých šlechticů dorazil Jan Hus na začátku listopadu do Kostnice. Vlákán do léčky, byl záhy uvězněn a bylo s ním jednáno jako s obžalovaným heretikem, tj. došlo k pokračování soudního procesu, který s ním byl vedený již od roku 1410. **Císař Zikmund**, který Husovi zaručil ochranným listem (tzv. glejtem) bezpečnou cestu na koncil a zpět, mu vymohl na koncilu alespoň veřejné slyšení. Trvání na Husově propuštění by zhatilo Zikmundovy snahy o nápravu církve, císař tedy volil mezi krachem koncilu (koncilní soudcové trvali na soudním líčení s Janem Husem) a bouří v Českých zemích, jichž byl dědičným následníkem (Husovi stoupenci trvali na jeho propuštění). Zikmund nakonec zvolil podle svého úvážení „menší zlo“, tj. za každou cenu udržet jednotu koncilu. **Husovo odsouzení v Kostnici si nejvíce přáli Češi**, žalobami mu nejvíce škodili Štěpán z Pálče a Michal de Causis. Když koncil odsoudil Jana Viklefa a jeho učení jako kacířské (květen 1415), bylo pro většinu kardinálů-soudců jasno, neboť jim **Hus splýval s Viklefem**. Koncil několikrát Husovi nabídl, aby odvolal své i Viklefovo učení (především svoji, resp. viklefovskou, nauku o církvi předurčených a právo vzepřít se autoritám nehodných poslušnosti). Ten však nechtěl odvolat něco, co neučil, a o ostatních svých údajných omylech chtěl být poučen ve svobodné disputaci. Taková disputace ale byla pro soudní tribunál nepřipustná, soud nemohl diskutovat s člověkem obžalovaným z hereze, mohl jej jen soudit. Jako zatvrzelý kacíř byl **Hus odsouzen a upálen** na hranici na břehu Rýna **6. července 1415**.

Husova smrt vyvolala v Čechách bouři, občanskou válku a revoluci, kterou měly potlačit křížové výpravy. Teprve když selhaly pokusy porazit husitské hnutí silou, byli čeští zástupci ve třicátých letech 15. století přizvaní k jednání s římskou církví na Basilejském koncilu. S římskou církví se Čechům nakonec podařilo vyjednat kompromis známý jako „**Basilejská kompaktáta**“. Jejich nejznámějším bodem je tzv. přijímání pod obojí (latinsky: *communio sub utraque*), to znamená přijímání jak těla, tak krve Páně při mši jak ze strany kněží, tak ze strany laiků. Právě podle tohoto způsobu přijímání se **české církvi pod obojí říká „utrakvistická“**. Paradoxně sám Jan Hus se k přijímání pod obojí stavil nejednoznačně a o této v Čechách nově zaváděné praxi se dozvěděl až ve vězení v Kostnici. Utrakvistická církev se nicméně k Husovi coby svému mučedníkovi, jenž zemřel za Kristovu pravdu, hlásila.

VYBRANÉ SPISY JANA HUSA

LATINSKÉ:

DE ECCLESIA (O CÍRKVI)

DE SEX ERRORIBUS (O ŠESTI BLUDECH)

ORTOGRAPHIA BOHEMICA (ČESKÝ PRAVOPIS; ANONYMNÍ DÍLO PŘIPISOVANÉ JANU HUSOVI, ZÁVÁDÍ DIAKRITICKÁ ZNAMÉNKA DO ČESKÉHO PRAVOPISU)

ČESKÉ:

VÝKLAD VIERY, DESATERA A PÁTEŘE (KOMENTÁŘE K VYZNÁNÍ VÍRY, DESATERU A OTČENÁŠI)

POSTILA (SBÍRKA KÁZÁNÍ)

DCERKA

KNÍŽKY O SVATOKUPECTVÍ

SLOVNÍČEK:

Hereze, kacírství nebo blud je názor, který je neslučitelný s obecnou vírou dané církve (např. římsko-katolické nebo pravoslavné). Takové stanovisko je buď teologické, nebo z něj vyplývají určité teologické důsledky. V obou případech jde o stanovisko v teoretické či praktické rovině nepřijatelné pro život dané církve.

Laik je osoba ve vztahu k určitému tématu odborně nevzdělaná. Pojem má ovšem i řadu dalších užších významů a označuje například osoby nepatřící k řeholnímu řádu či osoby bez vyššího církevního svěcení (prostý věřící x kněz).